DOPADY SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY NA STAV A MOŽNÝ ROZVOJ ZEMĚDĚLSTVÍ A VENKOVA NA ÚZEMÍ SO ORP UHERSKÉ HRADIŠTĚ

Antonín Věžník, Michal Navrátil, Miloslav Cigoš

Abstract

The aim of paper is to evaluate impacts and influence of the Common Agricultural Policy of European Union on the current stadium and development of agriculture and countryside of the municipality with extended competence Uherské Hradiště. The main focus is set on the development of the agricultural and countryside aspects of the studied area after the Czech republic entrance into the European union. This paper focuses on the contribution of the Common Agricultural Policy in terms of the use of subsidies and the realization of the agriculture and rural development projects. This paper also focuses on the chosen issues, refers to specific examples of the practice in agriculture and rural areas under the influence of the Common Agricultural Policy. This paper also makes proposals and possibilities for further development. This paper is based on questionnaires and interviews.

Keywords: countryside, agriculture, Common Agriculture Policy, rural development, grants

Úvod

Zemědělství jako sektor národního hospodářství je i přes svůj snižující se vliv na ekonomiku státu a snižujícím se podílům zaměstnaných v tomto sektoru stále důležité pro zajištění obživy obyvatel a obhospodařování krajiny. Dalšími nezastupitelnými funkcemi zemědělství jsou tvorba pracovních míst, ekologický vliv a spoluutváření venkovského prostoru. Zemědělství se ve svém vývoji zaměřuje na zvýšení efektivity produkce a snížení cen vstupů a výstupů.

Zemědělství v České republice (dále jen ČR) prošlo velkou řadou změn a jeho vývoj byl dynamický. Z nedávné historie lze zmínit dva milníky, které nejvíce ovlivnily zemědělský sektor ČR. Prvním milníkem je období transformace po roce 1989, kdy se muselo zemědělství přizpůsobit novým podmínkám tržní ekonomiky. Velkými výzvami bylo obnovování soukromého vlastnictví, privatizace a restrukturalizace státního majetku a pozemků. Značným dopadem byl pokles zaměstnanosti v zemědělství a pokles produkce zemědělského sektoru.

Druhým milníkem pro české zemědělství a venkov byl vstup ČR do Evropské unie (dále jen EU) dne 1. května 2004. Před vstupem se zemědělství i venkov, pomocí předvstupních programů a fondů EU, připravovalo na přijetí

legislativy a norem vyplývajúcich i ze Spoločnej zemědělské politiky (ďalej len SZP). Táto politika je veľmi komplexná a dynamická, obsiahnuť veškerú jej problematiku je ťažkým úlohou. Zmeny provedené v SZP sa v zemědělství a na vonkovo konkrétnej území promítnou za dlhší čas. Je teda dôležitá pečlivá a citlivá príprava všetkých zmien tejto politiky.

Dopady SZP na území správnej obvodu obce s rozšírenou pôsobnosťou (ďalej len SO ORP) Uherské Hradiště je hlavným cieľom tohto príspevku. Obecné dopady vyplývajú z študovanej literatúry, viz nižšie, a sú nimi zmeny bilancie rastlinnej a živočíšnej produkcie, zmena vo využívaní pôdy a štruktúry plodín, zvýšenie podielu ekologického zemědělství a zavádzanie viacerých ekologických postupov a predovšetkým vplyvom dotačnej politiky a finančných nástrojov.

Vonkov má v SZP EÚ stále významnejšie postavenie a značná časť finančných prostriedkov je alokovaná na jeho rozvoj. Spojením vonkova a zemědělství vzniká unikátna identita vonkovského priestoru. Aktuálne obecné problémy, ktoré je treba riešiť, sú stárnutie vonkovskej populácie, odliv mladých generácií do miest, nerovnomerná vybavenosť obcí a nízka informovanosť a spolupodielenie občanov na správe vecí verejných.

Metodika zpracování

Hypotézy práce sú stanovené nasledujúce: hlavným dopadom SZP na rozvoj zemědělství a vonkova študovanej území sú jej fondy a z nich plynúce dotácie. Vzťah obyvateľov k vonkovu vyplýva z jejich aktivity v rámci obce, informovanosti i vzťahu k „hobby“ zemědělství. SZP účinne napomáha aktérom k spoločnej práci na rozvoji vonkova a zemědělství študovanej území i v rámci metódy LEADER, SZP má výrazný vplyv na vývoj stavu zemědělství (zamestnanosť, štruktúra produkcie, cena pôd, ceny vstupov a výstupov) i vonkova (vybavenosť, migrácia, demografia).

Hlavnou metódou bolo štúdium a spracovanie primárnych dát a prameňov. Triedenie a analýza informácií z knižných publikácií, internetových zdrojov, verejných štatistických databáz, odborných periodík, legislatívy a spracovanie primárnych výskumov a vlastného terénneho šetrenia. Dôležité bolo zhromaždenie relevantných informácií vzťahujúcich sa k rozvoju zemědělství a vonkova študovanej území. Spracovanie týchto informácií ať textovou, grafickou či kartografickou formou je nevyhnutným krokom k dosiahnutiu cieľov tohto príspevku.

Jednou z hlavných metód získania dát v tejto práci bol i terénny výskum. Ten bol realizovaný prostredníctvom dotazníkového šetrenia a rozhovorov s obyvateľmi študovanej území. Ďalšou metódou šetrenia bolo intenzívne mailová komunikácia s aktérmi zemědělství a vonkova SO ORP Uherské Hradiště. Tento výskum prináša jedinečné pohľady na území očami priamo zapojených ľudí.

Dotazníkový prieskum bol provedený s občanmi SO ORP Uherské Hradiště vo všetkých 47 obciach, okrem mesta Uherské Hradiště, ktoré nevyhovuje z hľadiska

pohledu občanů na venkov, neboť se předpokládá, že nemají s pobytem a rozvojem venkova velké zkušenosti.

Anketní šetření bylo uskutečněno dvěma způsoby sběru. První způsob proběhl skrze formulář Google Disk, tedy online přes internetový portál. Tímto způsobem byla ověřována identita dotázaných, avšak s příslibem anonymity. Druhým způsobem sběru dotazníku byl terénní sběr dat papírovou formou. Vzorek dotázaných představují obyvatelé SO ORP Uherské Hradiště ve věku 15 až 85 let, s nejvyšším podílem respondentů mezi 20–38 lety věku. Na sledovaném území bylo osloveno 127 respondentů.

Využívání dotačních možností z Evropského fondu pro rozvoj venkova (dále jen EAFRD) a Evropského záručního zemědělského fondu (dále jen EAGF) bylo zpracováno na základě dat zaslaných státním zemědělským a intervenčním fondem (dále jen SZIF). SZIF jinak nově poskytuje veřejně data o příjemcích dotací pouze za jeden fiskální rok. Data byla poskytnuta na základě dohody, že budou využita výhradně ke zpracování této práce. Pro potřebu zpracování využívání půdy byla použita data z veřejného registru půd (LPIS).

Přehled literatury

Rozvojem venkova a zemědělství se v nejrůznějších publikacích zabývá velké množství odborníků. SZP EU stále patří k nejnákladnějším politikám, proto je také ve světle pozornosti a klade se stále větší důraz na podrobný výzkum vlivu a dopadů této politiky, ať již na úrovni EU, ČR nebo menších regionů. Tato rešerše literatury je zaměřena především na odborné publikace se zaměřením na venkov, zemědělství a rozvojové politiky EU, obzvláště pak od zahraničních a tuzemských geografů, ale také sociologů a ekonomů.

Ze zahraničních autorů lze uvést zejména práci Woodse (2005), která představuje významný teoretický úvod do studia problematiky venkova a ekonomiky venkova v rozvíjejícím se světě. Věnuje se venkovským procesům z hlediska ekonomiky, zemědělství, využívání půdy, ale také více konkrétním aspektům, jako je venkovský životní styl a vybavenost vesnic. Cloke (2006) zabývá hlavními momenty, kdy teorie vycházející ze studia venkova přechází zpět do široké sociální vědy a je její nedílnou součástí. Phillips (1998) studuje problematiku gentrifikace, sociální rovnosti na venkově a také využívání zdrojů venkova. Dílo *The Common Agricultural Policy* od Wyna (1997) pak poskytuje komplexní analýzu SZP a také očekávané vlivy tzv. východního rozšíření EU na tuto politiku. Pozornost je věnována i evropskému zemědělství v globálním kontextu.

Slovenská geografie věnující se venkovu a zemědělství má ve svých řadách především Némethovou (2009), Némethovou et al. (2014), která analyzuje především dopady SZP na území Slovenské republiky a také studuje procesy mezi zemědělci a odběrateli a také vliv působení EU na tyto struktury a procesy. Zabývá

se také rozmístěním zemědělské produkce a vlivem zemědělství na stav a rozvoj venkova. Rovněž Spišiak (2008), se zaměřuje na zemědělství a rozvoj venkova na Slovensku a rovněž analyzuje vývoj stavu zemědělství a venkova po roce 1989. Vilček a Bujnovský (2008) se zabývá využíváním energetických plodin a možnostmi jejich pěstování, což bere jako pozitivní možnost rozvoje zemědělství na Slovensku. Zdůrazňuje také nutnost zohlednění principů trvalé udržitelnosti.

Z prací vzniklých na České zemědělské univerzitě v Praze lze jmenovat především Majerovou (2005), ve které se autorka zamýšlí nad budoucím směřováním venkova po vstupu ČR do EU. Majerová (2009) rovněž publikovala sérii sociologicky zaměřených odborných publikací Český venkov. Lošťák a Hudečková (2009, 2015) zpracovali teoretická východiska a nástin metodiky LEADER, jakož i studují a analyzují tuto metodiku v oblasti komunitně vedeného místního rozvoje a jeho využití na území ČR.

Značný počet prací o venkově, zemědělství a vlivu EU vzniklo při Univerzitě Karlově v Praze. Z mnoha je možné uvést zejména práci Bičíka a kol. (2010), která se zaměřuje na analýzu využívání půd před vstupem ČR do EU. Bičík s Jančákem (2006, 2005) zpracovali rovněž studii sledující postavení a vývoj českého zemědělství v rozšiřující se Evropě a také analyzují stav a vývoj zemědělského sektoru po pádu socialistického režimu.

Perlín (1993) publikoval Program obnovy vesnice: metodická publikace, která sloužila jako vzor pro pozdější Program rozvoje venkova České republiky, který je v současnosti hlavním rozvojovým dokumentem pro ČR ve vztahu se SZP. Dále Perlín, Kučera a Kučerová (2010) publikovali článek Typologie venkovského prostoru Česka z roku 2010, kde statistickými metodami hodnotí jednotlivé území obcí s pověřeným obecním úřadem a zařazují je k jednotlivým typům venkova dle rozvojových možností a vybavenosti. Publikace Venkovy a Venkované od autorů Perlín a Hupková (2011) představuje venkov a venkovský život na řadě studií i laickým občanům.

Z dalších prací, které se věnují uvedené problematice zejména na území ČR je možné uvést zejména práci Machálka a Pěluchy (2009) věnující se kontrole zdravotního stavu SZP a přijatým opatřením, k reformě zemědělské politiky v podmínkách České republiky, uplatňování a využívání nástrojů k její realizaci. Bečvářová (2008, 2013) zpracovala vývoj českého zemědělství v evropském kontextu a také analyzovala provázání zemědělství a obchodu.

Akademičtí pracovníci při Masarykově univerzitě se také intenzivně zabývají SZP a rozvoji zemědělství a venkova. Zejména Věžník (2007, 2011), který se ve svých pracích zabývá celou řadou zemědělských otázek a koncepcí rozvoje venkova, zvláštní pozornost věnuje transformaci zemědělství po roce 1989. Věžník a Konečný (2011) poukazují i na specifické problémy zemědělského sektoru a jeho klesající rozměr i v období po vstupu ČR do EU a vlivu investic do rozvoje marginálních regionů a možnosti jejich využití k oživení venkovského prostoru. Za pozornost stojí rovněž práce publikované společností GaREP, která

zveřejňuje publikace týkající se rozvoje venkovského prostoru a jeho odlišnosti. Binek a kol. (2007) kde jsou rovněž uvedeny rozvojové souvislosti mezi venkovem a městy a nastíněny vhodné přístupy k řešení rozvoje venkovských oblastí. Publikace Rozvojové možnosti obcí (2010) a Synergie ve venkovském prostoru – Paradoxy rozvoje venkova od autorů Binek a kol. (2011), jsou pak především praktickými průvodci pro rozvoj obcí a slouží i jako metodická pomoc pro rozvoj venkovských regionů.

Datová základna pro účely této práce vychází zejména ze stránek Českého statistického úřadu (www.czso.cz), zvláště pak z Veřejné databáze a výsledků Sčítání lidí, domů a bytů, Ministerstva zemědělství (www.mze.cz), Ministerstva místního rozvoje (www.mmr.cz), Integrovaného portálu Ministerstva práce a sociálních věcí (portal.mpsv.cz) a farmářského webu (www.farmy.cz). Stěžejní internetovou stránkou pro zemědělství je portál eAGRI (www.eagri.cz), který zajišťuje portály všech resortních organizací ministerstva zemědělství.

Rozvoj venkova SO ORP Uherské Hradiště

Dle Woodse (2005) jsou projevy venkovské krajiny často odlišné. Každá venkovská krajina má vlastní identitu a zkušenosti z venkova jsou často velmi individuální. Záleží na originálních předpokladech každého území. Proto je důležité i pro rozvoj venkova postupovat jednotlivě dle všech faktorů utvářejících venkovský prostor. Podle Majerové a kol. (2009) je český venkov prostorem s unikátními a hodnotnými vazbami. Tyto vazby jsou především kulturní, sociální i ekonomické. Důležité je tyto vazby udržovat a minimalizovat negativními vlivy tyto vazby ovlivňující. Tyto teze jsou důležité pro rozvoj venkova, a také z nich vyplývá, že vhodným způsobem rozvoje je řízení zdola nahoru, tedy metoda LEADER prostřednictvím MAS.

Prostor SO ORP Uherské Hradiště je dělen dle typologie venkova od R. Perlína podle území obcí s pověřeným obecním úřadem. Území POÚ Uherské Hradiště a Uherský Ostroh je řazeno do typu vybavený moravský venkov. Území POÚ Staré Město náleží do typu neprofilovaný venkov. Neprofilovaný venkov znamená nerozvojový venkov v periferních polohách, zatímco vybavený moravský venkov vykazuje dobrou dopravní obslužnost a vybavenost obcí na vysoké úrovni. (Perlín, 2010).

Tuto typologii ovšem ve velké míře ovlivňuje právě rozdělení podle území pověřených obecních úřadů, kdy POÚ Staré Město sdružuje pouze 6 obcí, a to Sušici, Jalubí, Salaš, Staré Město, Modrou a Velehrad. Tyto obce, kromě Starého Města, spadají do kategorií s nižším počtem obyvatel a celkovou vybaveností tohoto území sráží obec Salaš, která nemá zavedenu plynofikaci ani čističku odpadních vod. Naopak POÚ Uherský Ostroh je vymezen pouze obcemi Ostrožská Nová Ves, Ostrožská Lhota a Uherský Ostroh. Tyto obce patří k nejvíce vybaveným obcím regionu, tudíž patří k vybavenému moravskému venkovu stejně

jako území POÚ Uherské Hradiště, které je vymezeno velkým územím s celkem 39 obcemi včetně měst (tab. 1).

Rozvoj venkovského prostoru SO ORP Uherské Hradiště je prioritně v zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství, smysluplném lesnickém hospodářství, zlepšování vybavenosti obcí a kohezi mezi nimi, zatraktivnění území pro mladou generaci a využití potenciálu cestovního ruchu i formou agroturistiky. Důraz by přitom měl být kladen na kvalitu životního prostředí a udržitelnost.

Tab. 1: Základní charakteristiky SO ORP Uherské Hradiště

Table 1: Basic characteristic of region SO ORP Uherské Hradiště

název SO ORP	počet obcí		počet částí obce	počet katastrů	katastrální výměra [km ²]		počet obyvatel			hustota obyvatel [obyv./k m ²]
	celkem	z toho měst			průměr na obec	celkem	průměr na obec	celkem	z toho 15 – 64 let	
Uherské Hradiště	48	5	59	59	10,8	518	1 153	90332	60798	175

Zdroj: Český statistický úřad, 2016

Základem pro současný rozvoj venkova v duchu SZP EU jsou dnes Místní akční skupiny (dále jen MAS) a metoda LEADER. MAS jsou neziskovou organizací v rámci společenství občanů, soukromé sféry a veřejné správy spolupracující na rozvoji venkova a zemědělství. Jsou činné v získávání finanční podpory z Evropských fondů a z národních programů pro svůj region metodou LEADER. Fungují také jako lokální projektová kancelář, kdy jednotlivé MAS získají finance na realizaci své strategie a v rámci té na základě podmínek mohou vypsat výzvy na předkládání projektů od žadatelů z řad občanů daného území. MAS poté posoudí, zda je projekt realizovatelný a zda odpovídá vlastní rozvojové strategii (eAGRI, 2015).

V ČR v současné době existuje 180 místních akčních skupin a jsou v nich začleněny již téměř všechny obce státu (NS MAS, 2015). Do MAS se spojila většina venkovských organizací a spolků. MAS v ČR se pro plánovací období 2014–2020 stávají velmi důležitým hráčem. Díky tomu, že se MAS stává nositelem územní dimenze a integrovaného nástroje Komunitně vedeného místního rozvoje (CLLD), mohou MAS v tomto období čerpat dotace ze všech fondů EU prostřednictvím všech operačních programů. Smyslem CLLD je otevření se regionálnímu programu (IROP) a ne svázání se s ním. Klíčovou funkcí MAS je možnost podporovat i menší aktivity v území jako je oprava menších kulturních památek, nákup jednotlivých zemědělských strojů apod.

Na území SO ORP Uherské Hradiště vykonává svou činnost pět místních akčních skupin a jsou v nich zapojeny všechny obce v území vyjma města Uherské Hradiště, které s více než 25 tisíci obyvateli nesplňuje podmínku pro členství v místních akčních skupinách. MAS přebírají záštitu nad projekty a od

počátku dohlížejí nad smysluplným využíváním dotačních financí. První založenou MAS na území je MAS Buchlov (2004), rok a půl poté vznikla MAS Dolní Poolšaví a v roce 2007 MAS Hornácko a Ostrožsko. Tyto tři MAS se zapojily do prvního programovacího období 2007–2013 a díky tomu daly vzniknout řadě projektů financovaných z evropských financí v regionu. Zbýlé dvě MAS, ačkoliv MAS Severní Chříby a Pomoraví vznikla již v roce 2007, se do tohoto programovacího období nezapojily, a byly ve stavu osvojování, kdy se měly MAS naučit účinnému fungování. Obě MAS naplno vstoupily do programovacího období 2014–2020.

Velikosti jednotlivých MAS v SO ORP Uherské Hradiště jsou značně diferencované, a to jak rozlohou, tak i počtem obyvatel či hustotou zalidnění. Podobnost lze najít v počtu zapojených obcí a počtu členů či partnerů MAS. Jak dokládá tab. 2 a tab. 3, rozlohou nejmenší a nejmladší MAS je Staroměstsko, které se zapojilo do sítě MAS v roce 2012. Největší počet obyvatel a hustotu zalidnění má s velkou převahou MAS Severní Chříby a Pomoraví, je to díky zapojení měst Napajedla a Otrokovice do této MAS.

Tab. 2: Základní charakteristiky MAS SO ORP Uherské Hradiště
Table 2: Basic characteristic of LAGs of region SO ORP Uherské Hradiště

místní akční skupina	počet obcí	vznik	sídlo	forma	podpora z IV. osy PRV
MAS Buchlov	14	21.4.2004	Buchlovice	spolek s členstvím v NS	ano
MAS Severní Chříby a Pomoraví	17	26.2.2007	Kudlovice	spolek s členstvím v NS	ne
MAS Staroměstsko	18	17.10.2012	Staré Město	spolek s členstvím v NS	ano
MAS Dolní Poolšaví	18	22.2.2007	Kunovice	spolek s členstvím v NS	ano
MAS Hornácko a Ostrožsko	8	14.12.2005	Veselí nad Moravou	spolek s členstvím v NS	ano

Zdroj: www stránky MAS, NS MAS, 2015, vlastní zpracování

Tab. 3: Partneri MAS SO ORP Uherské Hradiště

Table 3: Partners of LAGs of region SO ORP Uherské Hradiště

místní akční skupina	rozloha území	počet obyvatel	hustota zalidnění	počet partnerů		
				celkem	veřejný sektor	soukromí sektor
MAS Buchlov	154	12685	82	40	14	21
MAS Severní Chřiby a Pomoraví	158	41085	260	46	17	29
MAS Staroměstsko	62	1304	21	26	4	22
MAS Dolní Poolšaví	135	15141	112	41	16	25
MAS Horňácko a Ostrožsko	329	42508	129	23	8	15

Zdroj: www stránky MAS, NS MAS, 2015, vlastní zpracování

V tab. 3 jsou uvedeny počty partnerů jednotlivých MAS. Lze pozorovat, že se poměr partnerů soukromého a veřejného sektoru napříč jednotlivých MAS výrazně neliší a partneři soukromého sektoru tvoří vždy většinu. Problémem je nízké zapojení zemědělských subjektů do MAS v území SO ORP Uherské Hradiště.

Tab. 4: Hodnocení MAS SO ORP Uherské Hradiště

Table 4: Evaluation of LAGs of region SO ORP Uherské Hradiště

místní akční skupina	LEADER+	LEADER ČR	PRV 2007 - 13	PRV 2014 - 20	hodnocení
MAS Buchlov	ne	ano	ano	ano	2010 : A; 2011 : B; 2012 : B.
MAS Severní Chřiby a Pomoraví	ne	ne	osvojování (ne)	ano	bez hodnocení
MAS Staroměstsko	ne	ne	osvojování (ne)	ano	bez hodnocení
MAS Dolní Poolšaví	ne	ne	ano	ano	2010 : D; 2011 : B; 2012 : B.
MAS Horňácko a Ostrožsko	ne	ne	ano	ano	2010 : C; 2011 : B; 2012 : A.

Zdroj: NS MAS, 2015, vlastní zpracování

V tab. 4 jsou výsledky příjmu dotací na projekty z vypsaných výzev MAS. Přijaté projekty jsou v řádech desítek milionů korun. Tab. 4 dokládá, jestli má MAS zhotovenou Strategii rozvoje pro období 2014–2020 a stručně hodnotí její kvalitu. Všechny MAS již mají tuto strategii zhotovenou, ovšem některé zatím jen v pracovní verzi a v poměrně nízké kvalitě a obsáhlosti. Tab. 4 rovněž vyčísľuje počet projektů provedených v rámci jednotlivých MAS. Nejintenzivnější čerpání realizovala MAS Hornácko a Ostrožsko, za 113 projektů bylo proplaceno 36 113 979 Kč z evropských dotací. O polovinu méně projektů, ale za téměř stejný objem vyplacených financí (značí vyšší efektivitu), vykázala MAS Buchlov – za 53 projektů se jí povedlo získat 30 647 964 Kč z EU.

Pro kontrolu správného fungování MAS bylo zavedeno jejich hodnocení na základě stanovených kritérií při Národní síti místních akčních skupin. Za dobu fungování MAS ve studovaném území byla nejlépe hodnocena MAS Buchlov. Obdržela hodnocení A za rok 2010, za rok 2011 a 2012 hodnocení B. Následuje MAS Hornácko a Ostrožsko, která dostala hodnocení za rok 2010 C, rok 2011 B a rok 2012 A, její činnost se postupně zlepšovala. Relativně nejhůře hodnocena je MAS Dolní Poolšaví, která obdržela hodnocení za rok 2010 D, rok 2011 a 2012 hodnocení B.

Hodnocení A obdrží MAS, které jsou příkladem dobré praxe, jsou vysoce transparentní a důvěryhodné, aktivní a aktivizující území. Hodnocení B znamená dobře fungující MAS, u nichž je prokazatelná nadstavba metody LEADER. MAS s hodnocením C jsou průměrné MAS, které splňují formální požadavky pro existenci a čerpání, ale jejich efekt je téměř stejný, jako kdyby finance byly přerozdělovány centrálně. MAS s hodnocením D jsou MAS, které by svůj přístup měly přehodnotit. Tyto MAS splňují pouze formální pravidla fungování, bez potřebné návratky (NS MAS, 2015).

Jako příklady dobré praxe fungování MAS pro rozvoj venkova a zemědělství území SO ORP Uherské Hradiště lze uvést výsledky vybraných realizovaných projektů. Bylo podpořeno zateplení veřejných domů (Staré Hutě, Stříbrnice), rekonstrukce veřejných prostor (Tupesy, Velehrad), výstavba sportovních areálů (Buchlovice, Ostrožská Nová Ves), kulturních center, pomoc zemědělcům – rekultivace vinic, pořizování nové zemědělské techniky (traktory), podpořen byl projekt na podporu třídění odpadů a recyklace, budování cyklostezek, zlepšování technické infrastruktury a další projekty. Projekty by měly vždy vycházet ze zásad trvalé udržitelnosti a měly by určitým způsobem přispívat k obnově venkova a k udržení hodnot krajiny spolu s danou kulturou a zvyklostmi.

Dle sdělení starostů a dotazníkového šetření byl v programovacím období 2007–2013 systém čerpání dotací složitý, nepřehledný a administrativně náročný. Každý program má svoje vlastní pravidla a k orientaci v nich je potřeba velká investice času i energie. To vede k chybám, průtahům, k možnosti neschválení dotací či dokonce vrácení přijatých financí. Z toho vyplývající kritika a výtky směřují k neschopnosti místních zastupitelů čerpat dotace efektivně. Starostové

zmiňují, že sice existuje velké množství různých programů a způsobů čerpání prostředků na realizaci místních, obecních strategií a projektů, ale není v silách zastupitelstva všechny tyto možnosti organizačně, administrativně a časově zvládnout. Proto si musí obce a zastupitelstva dobře promyslet, co je pro jejich obec zásadní výzvou, a tu zohlednit v příslušných krocích vedoucích k realizaci nejdůležitějších záměrů. MAS velmi napomohly zjednodušením a zpřehledněním čerpání, proto jejich přínos lze hodnotit v tomto ohledu kladně.

Lze konstatovat, že SZP venkovskému prostoru, co se týče projektových dotací a přínosu v rozvoji pomohla, a to nejen díky MAS. MAS ve studovaném území pracují v současnosti dobře a pomohly k tolik potřebné aktivizaci obyvatel. Do budoucna jsou vyhlídky spolu s novým programovacím obdobím 2014–2020 pozitivní. Je jen otázkou, do jaké míry dokáží nabídka aktéři studovaného území využít a přetavit prostředky do smysluplného rozvoje. Bude důležité, aby MAS v území SO ORP Uherské Hradiště začaly ještě více spolupracovat a posílily výměnu zkušeností, jedině tak se mohou vypořádat se zodpovědností a možnostmi, jenž jim nové programovací období 2014–2020 přinese.

Rozvoj zemědělství SO ORP Uherské Hradiště

Základ každého zemědělství tvoří smysluplná produkce, podpořená cenovými a tržně regulačními mechanismy. Zemědělství ČR čelí nízké výkupní ceně zemědělských produktů a zvyšujícímu se dovozem. Celkový zisk zemědělství ČR po vstupu do EU roste. Růst a rozvoj je ale dán zejména finančními nástroji a dotacemi, přijatými prostřednictvím evropských fondů (Věžník, Konečný, 2011).

Studované SO ORP patřilo a patří mezi regiony s vyšší zemědělskou produkcí, a to zejména díky příhodným fyzickogeografickým, ale i socioekonomickým, podmínkám. Dopady zemědělské činnosti se na území správního obvodu projevují jak ekonomicky, tak i ekologicky. Vliv zemědělství je patrný také na krajinném rázu, kultuře a integritě území.

Dle Situační a výhledové zprávy Půda 2015, patří studované území z největší části do řepařské zemědělské výrobní oblasti. Jižní a jihovýchodní část území spadá do oblasti kukuřičné, kvůli teplejšímu klimatu. Do oblasti bramborářské spadá pouze malá část území, a to v oblasti Přírodního parku Chřiby. Oblast horská se na studovaném území nenachází.

SO ORP Uherské Hradiště je 6. největší SO ORP v ČR s výměrou vinic 972 hektarů. S intenzitou chovu prasat (0,60) a intenzitou chovu skotu (0,32) se řadí do druhé poloviny pořadí SO ORP v ČR (Agrocensus, 2010). Je to tím, že zemědělství studovaného území je zaměřeno více na rostlinnou výrobu, a na tu se klade větší důraz, než na výrobu živočišnou. Živočišná produkce nepokrývá současnou spotřebu a to zejména v oblasti chovu prasat a skotu (Věžník, 2010, 2011).

Zaměstnanost v zemědělství ve studovaném území se od roku 1990 významně změnila. Se změnou politického zřízení, jiných priorit a orientace

ekonomiky se podíl zaměstnanosti v zemědělství výrazně snížil. V SO ORP Uherské Hradiště bylo v roce 1990 zaměstnáno v zemědělství 8,9 % obyvatel, v roce 2001 už jen 5,5 %. Z roku 2001 na rok 2004 byl pokles o další 2,2 procentní body. V roce 2015 pracovalo v zemědělství již jen 2,5 % ekonomicky aktivních obyvatel, což je nad průměrem ČR, který je 2,4 %. Za období 2010–2015 se vývoj zaměstnanosti v zemědělství ustálil a podíl se významně nemění. Důvodem jsou také pobídky pro mladé zemědělce a různá zvýhodnění začínajících zemědělců, což je také cílem aktuální SZP (Agrocensus 2000, 2010, ČSÚ, 2015).

Od roku 2008 je na území zaznamenán postupný nárůst počtu zemědělských podnikatelů. V roce 2014 jich na studovaném území podnikalo 261, v roce 2009 to bylo nejméně od roku 1990, a to 221. Otázkou zůstává motivace zemědělských podnikatelů k činnosti. Zda jí není jen účelově vytvořené podnikání za účelem čerpání dotací, nebo zda se zemědělství podnikatelé snaží o smysluplný provoz. Dalším trendem je rozdělování větších zemědělských subjektů na menší, kvůli nastavení dotační politiky a tzv. zastropování plateb („capping“), (Veřejná databáze ČSÚ, eAGRI 2015).

Nejvíce zemědělských podniků dle rozlohy obhospodařované půdy je v kategorii 0–5 hektarů výměry. Následují zemědělské podniky s výměrou 10–50 hektarů půdy, poté s 5–10 hektary. Velikostní strukturou zemědělských podniků není SO ORP Uherské Hradiště odlišné od sousedních SO ORP (Veřejná databáze, ČSÚ, 2015).

Výnosy sklizní jsou podobné s průměrnými výnosy ČR. Se zvýšenou efektivitou zemědělství a intenzivním využíváním půdy výnosy téměř všech plodin od roku 2001 rostou. Nejvíce roste výnos technické cukrovky, kdy v roce 2001 byl výnos 50 tun na hektar, v roce 2014 pak 70 tun na hektar. Nejnižší nárůst výnosů zaznamenaly luskoviny, meziročně se výnosy pohybují mezi dvěma až třemi tunami luskovin na hektar půdy. Vývoj stavu hospodářských zvířat na studovaném území vykazuje klesající trend. Stav drůbeže mezi lety 2000 až 2015 klesl více než dvojnásobně. O třetinu klesl chov prasat a stav skotu klesl o pětinu. Mezi roky 2000 a 2010 byl index změny stavu skotu 80,49 % a index změny stavu prasat 50,34 %. Nejnižší stavy hospodářských zvířat byly zaznamenány v roce 2011. Do roku 2014 stavy hospodářských zvířat mírně vzrostly, ale v roce 2015 byl opět zaznamenán pokles. Vývoj stavu sklizně plodin je přesně opačný. Stav sklizně od roku 2000 roste, a to konkrétně u obilovin i řepky. Jednou z plodin, u které stav každoročně klesá, jsou brambory. Ač výnosy brambor jsou vysoké, tak se zemědělci nevyplácí pěstovat, i z důvodu nestálosti úrod a podpoře jiných plodin (např. řepky). Vývoj stavu osevních ploch je ve studovaném území stabilní a jen mírně klesá výměra osevních ploch obilovin (jsou s velkým rozdílem na prvním místě) na úkor zvyšování výměry řepky.

Cena půdy v SO ORP Uherské Hradiště mezi roky 1996 až 2015 vzrostla. Zvýšení ceny proběhlo prakticky ve všech obcích. Největší nárůst ceny půdy je zaznamenán v obcích Hluk, Zlámánek, Újezdec a Boršice u Blatnice. Nejvyšší

absolutní nárůst ceny půdy je zaznamenaný v katastrálním území obci s nejvyšším zastoupením kultur orné půdy a vinic. Vysoká cena půdy koreluje s podílem orné půdy. Nejlevnější je půda tam, kde je vyšší podíl zalesnění a členitý reliéf. Průměrná cena půdy na území SO ORP Uherské Hradiště byla v roce 1996 - 7,54 Kč na m², v roce 2014 pak 9,18 Kč na m² a v roce 2015 již cena půdy byla stanovena na 10,50 Kč na m². Index změny mezi roky 2006 až 2015 je 140,13, což dokládá výrazný nárůst ceny půdy studovaného území. Což je mnohem více než celostátní průměr – 5,24 (Farmy.cz, vyhláška č. 215/1995 Sb., 2016).

Platby v rámci PRV 2007 – 2013 v SO ORP Uherské Hradiště

Čerpání dotací z jednotlivých programů probíhá i tři roky po vymezení době daného programovacího období, protože mechanismus čerpání a jeho administrace je časově i administrativně náročná. PRV 2007–2013 tak dobíhá až do roku 2016. Pro analýzu výše dotací z PRV 2007–2013 posloužila data SZIF od roku 2008 do roku 2015 včetně. V roce 2007 nebyl realizován žádný projekt z PRV, protože se teprve zaváděla metodika a projekty byly ve fázi příprav.

V programovacím období 2007–2013 bylo na území SO ORP Uherské Hradiště celkem 143 subjektů, které přijaly dotace prostřednictvím PRV v celkové výši 412 975 527,5 Kč na 268 realizovaných projektů. V přepočtu na jednoho obyvatele území dělal příjem dotací za celé období 4 572 Kč.

Nejvíce dotací bylo proplaceno v roce 2012, zároveň i za nejvyšší celkovou sumu financí. S výrazným nárůstem průměrné výše jedné dotace vychází rok 2009. Nejméně dotací bylo realizováno v roce 2008 (5), a to z důvodu teprve začínajícího čerpání v novém programovacím období. V roce 2008 se také realizovaly pouze méně nákladné projekty. To značí rozjíždějící se nové programové období, nejdříve se stihly realizovat méně náročné, a tedy i méně nákladné projekty.

Mapa 1 představuje mapu čerpání dotací z PRV na základě katastrálních území jednotlivých obcí a také suma dotací pro subjekty obdržené v rámci obce. Mapa vypovídá o nerovnoměrném rozložení čerpání dotací i realizací projektů napříč obcemi studovaného území. Nejvíce projektů z PRV 07–13 bylo se značným rozdílem realizováno pod záměrem „Kvalita života/diverzifikace“. Z tohoto záměru vzešly projekty soustředící se na přestavby, úpravy parků a zeleně, zkvalitňování veřejných prostor, rekonstrukce budov, posilování odvětví ekonomické činnosti, zlepšování vybavenosti a jiné.

Nejvíce peněz bylo vynaloženo na záměr pro Obnovu a rozvoj vesnic s 88 966 680 Kč z dotací na celkem 11 realizovaných projektů. Z této sumy šlo na projekt Kanalizace a čistička odpadních vod v obci Košíky 25 milionů korun. Na obnovu vodohospodářské infrastruktury městyse Polešovice bylo využito 9 milionů korun z dotací PRV.

Mapa 1: Dotace pro MAS SO ORP Uherské Hradiště v letech 2007 – 2013

Map 1: Subsidy for LAGs of region SO ORP Uherské Hradiště in 2007 – 2013

Zdroj: SZIF (vlastní zpracování)

Záměr „Využívání poradenských služeb“ patří co do počtu realizovaných projektů k druhému nejpočetnějšímu, ale celková suma financí z dotací na tyto projekty vynaložená je druhá nejnižší. S tímto záměrem se realizují hlavně projekty na poradenství v zemědělství a nákupy poradenských služeb pro rozvoj zemědělských podniků.

Záměr „Infrastruktura zemědělství a lesnictví“ byl využíván hlavně pro Státní pozemkový úřad – pracoviště Uherské Hradiště. Pod jeho vedením byly opravovány lesní a zemědělské cesty a vyměřovány pozemky.

Využívanými záměry ze strany zemědělců jsou „Modernizace zemědělských hospodářství“, „Přidávání hodnoty zemědělským a lesnickým produktům“ a „Zahájení činnosti mladých zemědělců“.

Největším příjemcem dotací ve sledovaném období je podle počtu realizovaných dotací Státní pozemkový úřad – pracoviště Uherské Hradiště s 12 realizovanými projekty. Na druhém místě, shodně s osmi projekty, je soukromý vinař Jaroslav Vaďura z Polešovic a obec Zlamanec. Na třetím místě je obec Březolupy se šesti realizovanými projekty. V pořadí podle celkové sumy vyplacených dotací za projekty ve sledovaném období a území je na prvním místě

opět Státní pozemkový úřad – pracoviště Uherské Hradiště s téměř 80 miliony korun. Druhé místo náleží Slovácké Frutě a. s., která přijala na dotacích 50,8 milionu korun. Třetí místo patří obci Košíky, která využila dotace na novou kanalizaci a čističku odpadních vod, celkem za 32,5 milionu korun z dotací prostřednictvím PRV.

V novém programovacím období je významná šance na zvýšené čerpání dotací z PRV díky nové koncepci, viz výše. Odhaduje se, že celkový objem dotací plynoucích z PRV může být až o řád vyšší než v PRV z programovacího období 2007–2013. To s sebou nese velká očekávání, škálu nových možností k rozvoji a zkvalitnění venkovského života, tak jako posílení zemědělského sektoru. Na druhou stranu také poměrně velkou odpovědnost, vrácení dotací z důvodu neuvážených kroků by mohlo vést k zániku firem a velkému zadlužení soukromých i veřejných subjektů, jelikož i posuzování projektů bude podléhat přísnějším kontrolám.

Výsledky terénního šetření v SO ORP Uherské Hradiště

Z výsledků vyplývá, že 58,5 % dotázaným vyhovuje vesnický styl života, 16,0 % život městský a 25,5 % respondentů nerozlišuje styl života. Na otázku „Jste spokojen/a se současným stavem obce ve které žijete?“ odpovědělo 65,5 % dotázaných, že jsou spokojeni, 24,0 % dotázaných není spokojeno se stavem obce, kde žijí, a celkem 10,5 % si není zcela jisto a je pro ně obtížné se rozhodnout.

Vztah obyvatel k obci, ve které respondenti žijí, lze na základě výsledků terénního šetření hodnotit spíše kladně, spokojenost s rozvojem obce je územně diferencovaná a vždy záleží na činnosti místní politické reprezentace a její snaze vyslyšet přání a tužby občanů. Ve studovaném území jsou obce, které dokáží velmi efektivně a účelně využívat finanční nástroje a podporu EU. Příkladem za všechny je obec Modrá, která dokáže velmi dobře využít prostředků pro rozvoj obce, například v oblasti cestovního ruchu, což je také zásluhou místní samosprávy.

Jako největší slabiny své obce respondenti shodně zmiňují nevyhovující stav místních komunikací, silnic a chodníků, dále vyjadřují nespokojenost s politickým vedením obce, kritizují přílišné politikaření, kvůli kterému nezbyvá prostor pro řešení skutečných problémů obce. Opakují se také stížnosti na neflexibilní systém veřejné dopravy nebo špatná kvalita či nedostatečné množství restauračních zařízení. Z konkrétních odpovědí občanů na slabiny obce lze vybrat následující: „Složitost a nestálost právního prostředí v ČR. Trvalý přesun práv a rozhodování z orgánů obce a proti tomu trvalý tlak na spolufinancování nových povinností z prostředků obce (např. sociální politika kraje, dopravní obslužnost, kulturní a sportovní aktivity v rámci ORP, umělá zaměstnanost MAS apod.)“ a „pálení všeho možného, ač jsou dostupné kontejnery na odpad“. Na těchto odpovědích lze doložit značný zájem občanů o dění v obci a nelze tvrdit, že jsou k problémům lhostejní. Důležité je však vyslyšení stížností místními samosprávami

a jejich reálná aplikace do rozhodování o problémech obce. Podle respondentů je vliv EU na rozvoj obce, ve které žijí, spíše pozitivní.

K rozvoji zemědělství SZP EU pomohla podle 26 % respondentů, 28 % si myslí, že SZP rozvoji zemědělství nepomohla, a celých 46 % si není jisto. Z čehož vyplývá značná nejistota občanů, zda je SZP pro ČR správně nastavena a zda je ku prospěchu zemědělství na území SO ORP Uherské Hradiště. Tato otázka souvisí s celkovou znalostí respondentů ohledně podpory zemědělství Evropskou unií a její SZP.

Nejvyšší prioritu pro příjem dotací a rozvoj by dle odpovědi respondentů mělo mít pěstování ovoce a zeleniny následované podporou vinohradnictví a vinařství se zaměřením na menší výrobce vín a vinohradníky. Dotázaní nepatrně preferují živočišnou zemědělskou produkci nad rostlinnou. Nejnižší priorita pro příjem dotací byla dotázanými přidělena velkým zemědělským podnikům a olejninám. Olejny mají v oblasti špatnou pověst převážně kvůli nadměrnému pěstování řepky, která díky podpoře ze strany EU byla pěstována na velké části zemědělských ploch studovaného území. Negativní vnímání řepky je podpořeno agresivním pachem a sytější žlutou barvou, která výrazně mění krajinný ráz. Občané regionu jsou také skeptičtí vůči velkým zemědělským podnikům a družstvům. Tento postoj pramení z historického kontextu negativních dopadů kolektivizace. Místní JZD neměla nejlepší pověst, obzvláště pro soustavné zanedbávání péče o životní prostředí a intenzivní zemědělství neohlížející se příliš na principy trvalé udržitelnosti. Důležitým bodem velkých zemědělských podniků by proto mělo být zlepšení své „image“. Velké zemědělské podniky a družstva jsou důležitá pro své zkušenosti, výrobní prostředky i technologickou vybavenost. Proto jsou v území jen složitě zastupitelná. Nad to není vždy pravdou, že menší zemědělský podnikatel má automaticky lepší vztah ke krajině, přírodě a práci.

Závěr

V rámci analýzy vývoje využívání území byl sledován historický kontext a změny stavu zemědělství i venkova studovaného území. Od roku 1989 ve sledovaném území každoročně klesá výměra orné půdy na úkor rostoucí výměry trvale travních porostů a vinic. Klesá také živočišná produkce na úkor rostlinné. Tyto změny byly také zapříčiněny SZP a její aplikací ve studovaném území. Ta je uskutečňována v rámci finančních podpor zemědělských komodit a také podporou vybraných aktivit v zemědělství a na venkově. V rámci rozvoje venkova je například zlepšována vybavenost obcí a zkvalitňována infrastruktura. Hypotéza, že SZP výrazně ovlivnila stav zemědělství i venkova se potvrdila, ale rozvoj venkovských obcí ovlivňují více i další regionální politiky a jejich programy. Analýza Programu rozvoje venkova ČR 2007–2013 proběhla v rámci zpracování dat o finančních podporách. V rámci přímých plateb je zřejmá narůstající celková výše plateb SAPS. Konkrétní příklady využitých dotací na projekty rozvoje

zemědělství a venkova slouží jako vzor dobré praxe, ovšem také upozorňují na problematické jevy, kdy situace může končit i nuceným vrácením přijatých financí.

Dotační programy SZP a její fondy jsou v území SO ORP Uherské Hradiště intenzivně využívány, otázkou vždy zůstává jejich smysluplné využití, které do značné míry závisí na konkrétních zemědělcích a zemědělských podnicích. Správné i špatné využívání dotací se v budoucnosti zcela jistě projeví, neboť zemědělství je setrvačné a jeho změny se projevují delší dobu. Snahou by mělo být správné nastavení dotačních programů v ČR, aby minimalizovalo špatné zemědělské praktiky.

Důležitou problematikou jsou přímé platby a jejich zneužívání. Tato práce potvrdila negativní zemědělskou praxi, která je typická pro ekologické zemědělství, ale i konvenční zemědělství, a tou je zvýšené obdělávání zemědělské plochy bez významné vize a prospěchu vycházejícího z jiných perspektiv než jen z příjmu dotací. Negativní přínos dotací se projevuje také ve zvýšení cen vstupů do zemědělské výroby, jako je technologické vybavení, hnojiva apod. Díky tomu vzrostly ceny výstupů, což postihlo hlavně tradiční komodity. Tento jev má nepřímý vliv na postupném snižování živočišné produkce ve studovaném území.

Z hlediska rozvoje venkova lze dopady využívání finančních prostředků hodnotit spíše pozitivně, i s přihlédnutím k rostoucí vybavenosti, zlepšování infrastruktury a výstavbě zařízení pro kulturní a sportovní vyžití. Tyto kroky v rozvoji obcí by se bez finanční pomoci EU realizovaly obtížně a vyžadovaly by větší časovou investici. Společným dopadem na rozvoj venkova i zemědělství je zvýšené administrativní zatížení a velmi časté kontroly kontrolních orgánů. To zvyšuje časovou náročnost a může odvádět od konkrétní smysluplné práce a obhospodařování území. Prioritou rozvoje obcí v rámci SZP by však i nadále mělo být zvýšení vybavenosti obcí, zlepšení infrastruktury, zvýšení konkurenceschopnosti venkova a zatraktivnění venkovského prostoru pro mladou generaci.

Východiska pro zmírnění negativních dopadů by mohla být realizována následujícími kroky: zvýšením konkurenceschopnosti zemědělství v území, zvýšením dostupnosti a odbytu regionálních produktů, zlepšení informovanosti občanů a posílení venkovské identity, zlepšení již poměrně dobré diverzifikace činností v zemědělství i na venkově (např. v rámci využití nepříliš rozvinutého agroturismu), zvýšení objemu biovýroby, zlepšení a sjednocení podmínek pro ekologické zemědělství. Vhodné je rovněž posilovat spolupráci a výměnu informací i prostřednictvím členství v dobrovolných svazcích, mikroregionech a místních akčních skupinách. Zvýšit by se mělo zapojení právnických subjektů do místních akčních skupin v území SO ORP Uherské Hradiště, obzvláště mnoho zemědělských subjektů není stále zapojeno do MAS a také jejich aktivita není taková, jako aktivita subjektů jiných odvětví. Snahou by také mělo být zvýšení podílu živočišné výroby a vyrovnávání bilance mezi živočišnou a rostlinnou výrobou ve studovaném území. Právě živočišná výroba je tradičním indikátorem stavu rozvinutého zemědělství.

Důležitým krokem pro vhodný rozvoj venkova a zemědělství v regionu je stanovení jasné vize a sestavení kvalitní strategie rozvoje, která je v souladu s potřeby občanů a aktérů území. Jako vhodný nástroj se osvědčuje zavádění komunitního plánování a zapojení občanů do rozhodování o věcech veřejných, stejně jako využití metody LEADER. Tyto kroky by měly vzejít ze „spod“, proto je důležitá osvěta a školení všech aktérů činných v rozvoji venkova a zemědělství. Jedině tak totiž dokáží nabízené možnosti a finanční nástroje efektivně využívat. Primárně závisí na samotných aktérech a zemědělci, jakým způsobem budou s nastavenou SZP, jejími nástroji a možnostmi pracovat. Je dobré využít a podpořit jedinečnost a specifika studovaného území. Téměř nutností v rozvoji a stabilizaci území je postupovat obezřetně v souladu se zásadami trvale udržitelného rozvoje. Některé nerozvážené změny mohou vést k negativním a trvalým dopadům na území a jeho krajinu. Tato specifika a originalita každého území by měla zohledňovat i SZP a její aplikování v podmínkách ČR i v SO ORP Uherské Hradiště.

Literatura

- BEČVÁŘOVÁ, V. 2008. *Vývoj českého zemědělství v evropském kontextu*. Brno: MZLU, 2008. 62 s. ISBN 978-807-375-255-2.
- BEČVÁŘOVÁ, V. – ZDRÁHAL, I. 2013. *Zemědělská politika a obchod*. Brno: MENDEL, 2013. 104 s. ISBN 978-807375-761-8.
- BIČÍK, I. – JANČÁK, V. 2006. Czech agriculture in the integrating Europe. In *Acta Geographica Universitas Comenianae*. no. 48, pp. 15-165.
- BIČÍK, I. a kol. 2010. *Vývoj využití ploch v Česku*. Praha: Česká geografická společnost, 2010. 250 s. ISBN 978-80-904521-3-8.
- BINEK, J. a kol. 2007. *Venkovský prostor a jeho oživení*. Brno: Georgetown, 2007. 137 s. ISBN 978-80-86251-22-6.
- BINEK, J. a kol. 2010. *Rozvojové možnosti obcí*. Praha: MMR ČR, 2010. 52 s. ISBN 978-80-87147-29-0.
- BINEK, J. a kol. 2011. *Synergie ve venkovském prostoru : Paradoxy rozvoje venkova*. Brno: GaREP, 2011. 64 s. ISBN 978-80-904308-6-0.
- CLOKE, P. a kol. 2006. *Handbook of rural studies*. Thousand Oaks, calif : SAGE, 2006. 511 p. ISBN 0-76-19-7332-X.
- HUDEČKOVÁ, H. – LOŠŤÁK, M. 2009. Možnosti měření efektivity přístupu LEADER – teoretická východiska a nástin metodiky. In *Agrární perspektivy XVIII, díl II*. Praha, 2009, s. 561 – 568.
- HUDEČKOVÁ, H. – LOŠŤÁK, M. 2015. Rural schol in the context of community-led local development. In *Scientia Agriculture Bohemica*. ISSN 1211 3174, 2015, vol. 46, no. 1, pp. 33-40.
- MACHÁLEK, E. – PĚLUCHA, M. 2009. *Kontrola zdravotního stavu SZP a přijatá opatření, reforma zemědělské politiky v podmínkách České republiky*,

- uplatňování a využívání nástrojů k její realizaci*. Praha: IREAS, 2009. 78 s. ISBN 978-80-86684-55-0.
- MAJEROVÁ, V. 2005. Metodologické aspekty výzkumu českého venkova po vstupu do EU. In *Zemědělská politika*. ISSN 0139 570X, 2005, s. 27-31.
- MAJEROVÁ, V. a kol. 2009. Metodologické aspekty výzkumu českého venkova po vstupu do EU. *Český venkov 2008 : Proměny venkova*. Praha: ČZU, 2009. 187 s. ISBN 978-80-213-1911-0.
- NÉMETHOVÁ, J. 2009. *Agropotravinářské struktúry okresu Nitra*. Nitra: UKF v Nitre, 2009. 168 s. ISBN 978-80-8094-533-6.
- NÉMETHOVÁ, J. et al. 2014. The Impacts of the European Unions common agricultural policy on agriculture in Slovakia. In *Moravian Geographical Reports*. ISSN 1210-8812, 2014, vol. 22, no. 4, pp. 51-64.
- PERLÍN, R. 1993. *Program obnovy vesnice : metodická příručka*. Praha: VÚVA, 1993. 63 s. ISBN 80-85124-75-6.
- PERLÍN, R. – KUČEROVÁ, S. – KUČERA, Z. 2010. Typologie venkovského prostoru Česka. In *Geografie : Sborník ČGS*. ISSN 1212-0014, 2010, roč. 115, č. 2, s. 161-187.
- PERLÍN, R. – HUPKOVÁ, M. 2011. *Venkovy a venkované : doprovodná publikace k výstavě Venkovy a venkované*. Praha: MMR ČR, 2011. 11 s. ISBN 978- 80-87147-31-3.
- PHILLIPS, M. 1998. Social perspectives. In ILBERY, B. W., ed. *The Geography of Rural Change*. London: Addison Wesley Longman, 1998. 267 p. ISBN 978-0582277243.
- SPIŠIAK, P. 2008. Transition in the agricultural and rural systems in Slovakia after 1989. In *Rural Studies*. Varšava, 2008, vol. 15., ISBN 978-83-924797, pp. 121-146.
- VĚŽNÍK, A. 2007. Možnosti rozvoje venkovského mikroregionu (na příkladu Jemnicka a Vranovska). In *Česká geografie v Evropském prostoru*. České Budějovice, JČU, 2007. ISBN 978-80-7041-986-2, s. 774-779.
- VĚŽNÍK, A. – BENEŠ, J. 2010. Kam kráčíš naše zemědělství? (regionálně geografické aspekty). In *XXII. Sjezd České geografické společnosti*. Ostrava, 2010. s. 731-737.
- VĚŽNÍK, A. – KONEČNÝ, O. 2011. Agriculture of the Czech Republic after Accession to the EU. In *Moravian Geographical Reports*. ISSN 1210-8812, 2011, vol. 19, no. 1, pp. 50-60.
- VILČEK, J. – BUJNOVSKÝ, R. 2008. *Produkčno-ekonomické aspekty udržiteľného využívania poľnohospodárskych pôd Slovenska*. Bratislava: VÚPOP, 2008. 61 s. ISBN 978-80-89128-42-6.
- WOODS, M. 2005. *Rural geography : processes, response and experiences in rural restructuring*. London: Sage publications, 2005. 352 s. ISBN 0-7619-4760-4.
- WYNN, G. 1997. *The Common Agricultural Policy*. University of Warwick, 312 p.

Zdroje dat

Agrocenzus (2000, 2010). ČSÚ Praha
NS MAS (2015).
PRV ČR 2007 – 2013. MZe ČR Praha
PRV ČR 2014 – 2020. MZe ČR Praha
Státní zemědělský a intevenční fond (SZIF).
Český statistický úřad (ČSÚ, 2016).

THE IMPACT OF COMMON AGRICULTURAL POLICY ON THE STADIUM AND POSSIBLE DEVELOPMENT OF AGRICULTURE AND COUNTRYSIDE IN THE REGION SO ORP UHERSKÉ HRADIŠTĚ

Summary

In the context of the analysis of the development of land use has been monitored by the historical context and changes to the State of agriculture and rural development of the studied territory. Since 1989 in the territory each year, decreasing acreage of arable land at the expense of increasing the acreage of permanent grassland and vineyards. Livestock production also falling at the expanse of the plant. These changes were also caused by the CAP and its application in the study of the territory. This is carried out in the framework of the financial support of agricultural commodities and also by supporting selected activities in agriculture and in rural areas. In the framework of of rural development is, for example, improved knowledge of communities and improve infrastructure. The hypothesis that the CAP influenced the State of agriculture and rural development is confirmed, but rural communities affect multiple other regional policies and their programs. Analysis of the rural development programme 2007 – 2013 of the Czech Republic took place in the context of data processing for financial aid. In the framework of the direct payments.

In the context of direct payments is apparent areasing total amount of payments to the SAPS. Specific examples of recovered aid for agricultural and rural development projects, serves as a model of good practise, but also draw attention to the problematic phenomena, where the situation might end with even forced returning the received finances. The grant programs of the CAP and its funds are in territory SO ORP Uherské Hradiště intensively, the question always remains their meaningful use, which largely depends on the specific farmers and agricultural enterprises. Good and bad use of subsidies is certainly reflected in the future, since agriculture is the inertia and its changes are reflected for some time. The aim should be the correct setting of subsidy programs in the Czech Republic, to minimize the bad agricultural practise. An important issue of direct payments and their abuse.

The work confirmed the negative agricultural practise, which is typical for organic farming, but also the conventional agriculture and the cultivation of the agricultural area is increased without a significant vision and benefit from other perspectives than just income subsidies. The negative contribution of subsidies is also reflected in the increase in the price of inputs in agricultural production, such as technological equipment, fertilizers, etc. Thanks to this increased output prices, which affected mainly the traditional commodities. This phenomenon has an indirect impact on the gradual reduction of livestock production in the studied territory.

In terms of rural development can impact the use of the funds rate, even rather positively, taking into account the growing facilities, improvement of infrastructure and the construction of facilities for cultural and sports activities. These steps in development of municipalities would be without EU financial assistance is difficult to implement and would have required a greater time investment. Common impact of rural development and agriculture is an increased administrative burden and very common control inspection authorities. This increases the time demands and can detract from the specific meaningful work and management of the territory. Priority for the development of communities in the context of the CAP, however, would continue to be an increase in the availability of the municipalities, the improvement of rural infrastructure, increasing the competitiveness and attractiveness of the rural area for the younger generation.

The basis for mitigating the negative impact could be realized in the following steps: increasing the competitiveness of agriculture in the territory, by increasing the availability and marketing of regional products, improve the awareness of citizens and strengthening the rural identity, improving the already relatively good diversification of activities in agriculture and in rural areas (e.g. in the context of the use of the not very developed farm), the increase in the volume of bio-production, improvement and unification of the conditions for organic farming. It is also appropriate to strengthen cooperation and the exchange of information and through membership in voluntary volumes, micro-regions and local action groups. Increase should be the involvement of legal entities in the local action groups in the territory SO ORP Uherské Hradiště, particularly many agricultural entities is still not connected to the LAG as well as their activity is not such, as an activity of the bodies of other sectors. The aim should also be to increase the share of animal production and the balance between livestock and crop production in the studied territory. Just livestock production is a traditional indicator of developed agriculture.

An important step for appropriate rural development and and agriculture in the region is to establish a clear vision and build a quality development strategy, which is in line with the needs of citizens and of the actors of the territory. As a suitable tool shall be certified by the introduction of community planning and involvement of citizens in decision-making about matters of public, as well as use

of the LEADER method. These steps should arise from the „base“, therefore, is an important awareness-raising and training of all actors involved in rural development and agriculture. Indeed, the only way they can push the options and financial instruments effectively. Primarily depends on the LPIS blocks, the actors themselves, and how it will be with the CAP, its tools and capabilities to work. It is good to take advantage of and to promote the uniqueness and the specifics of the studied territory. Almost a necessity in the development and stabilisation of the territory is exercised in accordance with the principles of sustainable development. Some imprudent change may lead to negative and permanent effects on the territory and the landscape. This specificity and originality of each territory should take into account both the CAP and its applying in the conditions of the Czech Republic and in SO ORP Uherské Hradiště.

Doc. RNDr. Antonín Věžník, CSc.

Mgr. Michal Navrátil

Mgr. Miloslav Cigoš

Geografický ústav

Přírodovědecká fakulta

Masarykova univerzita

Kotlářská 2, 611 37 Brno

E-mail: veznik@sci.muni.cz, 439880@mail.muni.cz, MCigos@seznam.cz